

De archivaris

Van oude huizen wordt vaak gezegd dat ze een ziel hebben. Op Anima, de ark waar alle voorwerpen bezielde zijn, hebben oude huizen vooral de neiging om stomvervelend te worden.

Het gebouw van het Familiearchief had bijvoorbeeld constant een pesthumeur. Het deed niets anders dan kraken, knarsen, lekken en piepen om zijn ergernis te uiten. Het hield niet van de tocht waardoor deuren die niet goed dichtgingen, 's zomers klapperden. Het hield niet van de regen waardoor de dakgoot in de herfst volliep. Het hield niet van het vocht dat 's winters in de muren trok. Het hield niet van het onkruid dat elk voorjaar weer overal op de binnenplaats opschoot.

Maar bovenal hield het gebouw van het Archief niet van bezoekers die zich niet aan de openingstijden hielden.

Dat was waarschijnlijk de reden waarom het gebouw op die bewuste vroege ochtend in september nog meer kraakte, knarste, lekte en piepte dan anders. Het voelde dat er iemand binnenkwam hoewel het nog veel te vroeg was om het archief te raadplegen. En die bezoeker bleef niet eens netjes voor de ingang op de stoep staan. Nee, hij glipte als een dief naar binnen, gewoon via de garderobe van het Archief.

Precies in het midden van een mooie spiegelkast kwam een neus tevoorschijn.

De neus stak steeds verder uit de spiegel. En hij werd al gauw gevolgd door een bril, een wenkbrauw, een voorhoofd, een mond, een kin, wangen, ogen, haren, een hals en oren. Een gezicht dat tot de schouders halverwege de spiegel naar buiten hing en eerst naar rechts en daarna naar links keek. Toen verscheen er, wat lager, een gebogen knie, gevolgd door een compleet lichaam dat zich van de spiegelkast losmaakte alsof het uit een badkuip stapte. Eenmaal uit de spiegel bestond de gestalte uit niet veel anders dan een oude versleten jas, een bril met grauwe glazen en een lange driekleurige sjaal.

En onder al die lagen zat Ophelia.

Om Ophelia heen protesteerde de garderobe inmiddels met al zijn kasten, woedend op deze indringster die het reglement van het Archief aan haar laars lapt. De kasten knarsten met hun scharnieren en stampvoetten met hun poten. De klerhangers rammelden tegen elkaar alsof ze door een klopgeest heen en weer werden geschud.

Deze woede-uitbarsting leek geen enkele indruk te maken op Ophelia. Ze was gewend aan het prikkelbare karakter van het Archief.

‘Stil maar,’ fluisterde ze. ‘Stil maar..’

Meteen kwamen de meubels tot rust en bleven de klerhangers stil hangen. Het Archiefgebouw had haar herkend.

Ophelia liep de garderobe uit en deed de deur achter zich dicht. Er hing een bordje op met de mededeling:

LET OP: KOUDE KAMERS

TREK EEN JAS AAN

Met haar handen in haar zakken en haar lange sjaal achter zich aan slepend liep Ophelia langs een lange rij ar-

chiefkasten met etiketten waarop te lezen stond GEBOORTE-REGISTER, OVERLIJDENSREGISTER, REGISTER VAN HUWELIJKEN TUSSEN BLOEDVERWANTEN en ga zo maar door. Zachtjes duwde ze de deur van de bibliotheek open. Niemand te zien. De luiken waren gesloten, maar door de kieren schenen een paar zonnestrallen naar binnen, die door het halfduister heen een rij lessenaars verlichtten. Het gezang van een merel in de tuin leek dat sprankje licht nog meer glans te geven. Het was zo koud in het Archief dat je het liefst alle ramen zou opendoen om de zachte buitenlucht binnen te laten.

Ophelia bleef even in de deuropening staan. Ze keek naar de repen zonlicht die langzaam verder over het parket gleden naarmate het buiten lichter werd. Ze snoof de geur van oude meubels en koud papier op.

Die geur, waarvan haar hele jeugd doortrokken was, zou Ophelia binnenkort niet meer ruiken.

Langzaam liep ze naar de kamer van de archivaris, die alleen door een gordijn van de rest van de zaal werd afgescheiden. Ondanks het vroege uur rook het er al sterk naar koffie. Ophelia hoestte in haar sjaal om aan te geven dat ze voor het gordijn stond, maar het geluid werd overstemd door een bekende operamelodie. Toen glipte ze maar tussen het gordijn door. Ze hoefde niet lang te zoeken naar de archivaris, want het vertrek was zowel keuken als woonkamer, slaapkamer en *lees*-kabinet, en hij zat op zijn bed met zijn neus in een krant.

Het was een oude man met een wilde dos wit haar. Onder zijn ene wenkbrauw had hij een loep geklemd, waardoor zijn oog enorm leek. Hij had handschoenen aan en onder zijn jasje droeg hij een slecht gestreken wit overhemd. Ophelia hoestte nog een keer, maar door de muziek, die van een grammofoon kwam, hoorde hij haar niet. Hij was verdiept in zijn krant en neuriede met het

operadeuntje mee, niet erg zuiver overigens. En bovendien stond de koffiepot te pruttelen, snorde de kachel en klonken er nog meer van dat soort geluiden die altijd in het Archiefgebouw te horen waren.

Ophelia prentte zich de bijzondere sfeer van deze ruimte nog maar eens goed in: het valse geneurie van de oude man, het daglicht dat door de gordijnen naar binnen sijpelde, het geritsel van de bladzijden die behoedzaam werden omgeslagen, het aroma van verse koffie en, iets minder sterk, de naftalinegeur van een gaslamp. In een hoek van de kamer stond een dambord waarop de damschijven zich vanzelf verplaatsten, alsof twee onzichtbare personen een potje speelden. Ophelia was het liefst weggegaan zonder iets aan te raken, om alles te laten zoals het was en dit vertrouwde beeld niet te verpesten.

Toch moest ze zich vermennen en de betovering verbreken. Ze liep naar het bed en tikte de archivaris op zijn schouder.

‘Allemachies!’ riep die uit, en hij viel haast om van de schrik. ‘Kun je niet even waarschuwen in plaats van iemand zo te overvallen?’

‘Dat heb ik geprobeerd,’ zei Ophelia verontschuldigend.

Ze raapte de loep op, die op het tapijt was gerold, en gaf die aan hem terug. Toen deed ze de jas die haar van top tot teen bedekte uit, wikkelde de eindeloos lange sjaal af en hing alles over de rugleuning van een stoel. Nu was ze alleen nog maar een kleine gestalte met dikke bruine krullen in een slordige vlecht, twee rechthoekige brillenglazen en kleren die eerder bij een dame op leeftijd pasten.

‘Je bent zeker weer via de garderobe binnengekomen, hè?’ bromde de archivaris terwijl hij zijn loep met zijn mouw schoonpoetste. ‘Die rare gewoonte van je om op

de gekste tijden door spiegels te gaan! Je weet heel goed dat dit oude krot allergisch is voor verrassingsbezoekjes. Je krijgt nog eens een balk op je kop, en dan heb je het aan jezelf te danken.'

Zijn barse stem bracht de twee fraaie snorpunten die haast tot aan zijn oren reikten aan het trillen. Moeizaam stond hij op van het bed en pakte de koffiepote, brommend in een dialect dat niemand anders op Anima nog sprak behalve hij. Doordat hij altijd met archiefstukken bezig was, leefde de oude man volledig in het verleden. Zelfs de krant die hij zat te lezen dateerde van minstens een halve eeuw geleden.

'Een tasje koffie, meiske?'

De archivaris was niet erg gemakkelijk in de omgang, maar telkens wanneer hij zijn ogen op Ophelia liet rusten, zoals op dat ogenblik, begonnen ze te sprankelen als cider. Hij had altijd een zwak gehad voor dit achterlichtje, waarschijnlijk omdat zij van de hele familie het meeste op hem leek. Net zo ouderwets, net zo op zichzelf en net zo schuchter als hij.

Ophelia knikte van ja. Ze had opeens een brok in haar keel en kon geen woord uitbrengen.

De oudoom schonk voor hen allebei een dampende mok koffie in.

'Ik had je moeder gisteravond aan de telefoon,' mummelde hij tussen zijn snorharen door. 'Ze was zo opgewonden dat ik de helft van haar gekakel niet kon verstaan. Maar goed, het voornaamste heb ik begrepen: het schijnt dat je er eindelijk aan zult moeten geloven.'

Ophelia knikte zonder een woord te zeggen. De oudoom fronste onmiddellijk zijn enorme wenkbrauwen.

'Trek alsjeblieft niet zo'n lang gezicht. Je moeder heeft een man voor je gevonden, en daarmee is de kous af'

Hij reikte haar haar kop aan en liet zich op zijn bed zakken, waarop alle veren van het onderstel begonnen te piepen.

‘Ga zitten. We moeten eens even goed met elkaar praten, als peetoom en petekind.’

Ophelia trok een stoel naar het bed toe. Met een onwettelijk gevoel nam ze haar oudoom met zijn uitbundige snor goed op. Ze had het gevoel alsof ze via hem naar een bladzijde uit haar leven keek die vlak voor haar neus werd verscheurd.

‘Ik heb wel zo’n vermoeden waarom je me zo zit aan te staren,’ zei hij, ‘maar dit keer is het nee. Die hangende schouders, die grauwe brillenglazen, dat diepe gezucht alsof je doodongelukkig bent, laat dat allemaal maar achterwege. (Hij stak zijn duim en wijsvinger, beide bedekt met borstelige witte haren, in de lucht.) Twee neven heb je al afgewezen! Ze waren zo lelijk als pepermolens en zo lompe als pispotten, dat moet ik toegeven, maar door ze stuk voor stuk de deur te wijzen heb je de hele familie beledigd. En het ergste is nog dat ik je heb geholpen om die verlovings te torpederen. (Hij zuchtte in zijn snor.) Ik ken je alsof ik je zelf gemaakt heb. Je bent tammer dan een kastanje: nooit verhef je je stem, nooit ben je nukkelig; maar zodra het woord “echtgenoot” valt, word je nog onbuigzamer dan een aambeel! Alleen heb je nu eenmaal de huwbare leeftijd, of je het nu wilt of niet. Als je je niet schikt, word je door de familie doodverklaard, en dat wil ik echt niet hebben.’

Met haar neus in haar kop koffie besloot Ophelia dat het de hoogste tijd was om zelf iets te zeggen.

‘U hoeft zich echt geen zorgen te maken, oom. Ik ben niet gekomen om te vragen of u zich tegen dit huwelijk wilt uitspreken.’

Op hetzelfde ogenblik bleef de naald van de grammofoon in een groef steken. De stem van de sopraan echode door het vertrek: 'Als ik... Als ik... Als ik... Als ik...'

De oudoom stond niet op om de naald op te tillen. Hij was te verbouwereerd.

'Wat vertel je me nou? Je wilt niet dat ik me ertegenaan bemoei?'

'Nee. De enige gunst die ik u vandaag kom vragen, is of ik het archief in mag.'

'Mijn archief?'

'Vandaag.'

'Als ik... Als ik... Als ik... Als ik...!' hakkelde de grammofoon.

Sceptisch trok de oudoom een wenkbrauw op, terwijl hij met zijn vingers aan zijn snor friemelde.

'Je verwacht niet van mij dat ik een goed woordje voor je doe bij je moeder?'

'Dat zou geen enkele zin hebben.'

'En ook niet dat ik die slapjanus van een vader van je op andere gedachten breng?'

'Ik ga trouwen met de man die men voor mij heeft uitgekozen. Zo simpel is het.'

De naald van de platenspeler sprong op en hobbelde verder, waardoor de sopraan triomfantelijk uitriep: 'Als ik van je hou, pas dan maar op!'

Ophelia duwde haar bril omhoog en keek haar peetoom strak aan. Haar ogen waren even bruin als de zijne amber.

'Gelukkig maar!' zuchtte de oude man opgelucht. 'Eerlijk gezegd dacht ik niet dat je in staat zou zijn om dit uit je mond te krijgen. Die vent moet een verpletterende indruk op je hebben gemaakt. Voor de draad ermee: wie is het?'

Ophelia stond op om hun mokken weg te zetten. Ze

wilde ze onder de kraan afspoelen, maar de gootsteen stond al tot de rand toe vol met vuile borden. Normaal gesproken hield Ophelia niet van huishoudelijk werk, maar nu trok ze haar handschoenen uit, stroopte haar mouwen op en begon af te wassen.

‘U kent hem niet,’ zei ze ten slotte.

Haar gemompel werd overstemd door het stromende water. De oudoom zette de grammofoon stil en liep naar de gootsteen.

‘Ik kon je niet verstaan, meisje!’

Ophelia deed de kraan even dicht. Ze had een zachte stem en sprak ook nog eens onduidelijk, waardoor ze vaak moest herhalen wat ze zei.

‘U kent hem niet.’

‘Je vergeet tegen wie je het hebt!’ zei de oudoom grinnikend terwijl hij zijn armen kruiste. ‘Ik mag dan wel nooit een voet buiten mijn archief zetten, maar ik ken de stamboom beter dan wie ook. Er is niet één van je verste neven, van de vallei tot aan de grote meren, van wie ik het bestaan niet ken.’

‘U kent hem niet,’ hield Ophelia vol.

Ze wreef met een sponsje een bord schoon terwijl ze voor zich uit staarde. Doordat ze al die vaat zonder beschermende handschoenen aanraakte, ging ze onwillekeurig terug in de tijd. Ze zou tot in de kleinste details kunnen beschrijven wat haar oudoom allemaal op die borden had gegeten sinds hij ze bezat. Normaal gesproken was Ophelia professioneel genoeg om voorwerpen van anderen nooit zonder handschoenen aan te raken, maar haar oudoom had haar juist hier, in deze woning, leren *lezen*. Ze kende elk gebruiksvoorwerp hoogstpersoonlijk op haar duimpje.

‘Deze man is geen familie,’ vertelde ze ten slotte. ‘Hij komt van de Pool.’

Er viel een lange stilte die alleen onderbroken werd door het geborrel van de leidingen. Ophelia veegde haar handen af aan haar jurk en keek haar peetoom over haar rechthoekige brillenglazen heen aan. Hij zag er opeens in elkaar geschrompeld uit, alsof hij twintig jaar ouder was geworden. Zijn snorpunten waren omlaaggezakt en hingen als vlaggen halfstok.

‘Wat is dat voor onzin?’ fluisterde hij met doffe stem.

‘Ik weet er ook niet meer van,’ zei Ophelia zachtjes, ‘behalve dat hij, volgens mama, een goede partij is. Ik weet niet hoe hij heet of hoe hij eruitziet.’

De oudoom liep naar zijn bed om zijn doos pruimtabak onder een kussen vandaan te halen, stopte een snuf tabak diep in beide neusgaten en nieste in een zakdoek. Dat was zijn manier om helder te kunnen nadenken.

‘Er moet een vergissing in het spel zijn...’

‘Dat zou ik ook graag geloven, oom, maar dat schijnt niet het geval te zijn.’

Ophelia liet een bord uit haar handen glippen, het viel in de gootsteen en brak in tweeën. Ze gaf de twee helften aan haar oudoom, die ze tegen elkaar drukte, en prompt was het bord weer zo goed als nieuw. Hij zette het op het afdruiptrek.

De oudoom was een bijzondere Animist. Hij kon werkelijk alles met zijn handen repareren en de meest onwaarschijnlijke voorwerpen gehoorzaamden hem als jonge hondjes.

‘Het moet een vergissing zijn,’ zei hij. ‘Ook al ben ik archivaris, ik heb nog nooit van zo’n tegennatuurlijke combinatie gehoord. Hoe minder de Animisten met die rare snuiters omgaan, des te beter het voor ze is. Punt uit.’

‘En toch zal het huwelijk gaan plaatsvinden,’ fluisterde Ophelia, en ze ging verder met de afwas.

‘Maar door wat voor speld zijn jouw moeder en jij geprikt?’ riep de oudoom ontdaan uit. Van alle arken is de Pool degene die het slechtste bekendstaat. Ze hebben daar krachten waar je helemaal kierewiet van wordt! Het is niet eens een echte familie, het zijn meutes die elkaar naar het leven staan! Weet je wel wat er allemaal over hen wordt verteld?’

Ophelia brak nog een bord. De oudoom was zo boos dat hij niet merkte wat voor effect zijn woorden op haar hadden. Dat was ook niet zo makkelijk: Ophelia had een dromerig gezicht dat maar zelden emoties liet zien.

‘Nee,’ zei ze alleen maar, ‘ik weet niet wat er over hen verteld wordt en dat interesseert me ook niet. Ik heb achtergrondinformatie nodig. Het enige wat ik wil, als u het goedvindt, is het archief raadplegen.’

De oudoom maakte het tweede bord ook weer heel en zette het op het afdruiptrek. De balken in het vertrek begonnen te kraken en te piepen: de archivaris bracht zijn slechte humeur op het hele gebouw over.

‘Zo ken ik je helemaal niet! Op je neven had je van alles aan te merken en nu ze je met een barbaar in bed willen stoppen, ben je opeens zo mak als een lammetje!’

Ophelia bleef roerloos staan met het sponsje in haar ene hand, een kopje in de andere, en deed haar ogen dicht. In de donkerte achter haar oogleden ging ze bij zichzelf te rade.

Mak? Om mak te zijn moet je je bij een situatie neerleggen, en om je bij een situatie neer te leggen moet je begrijpen hoe het zit en waarom. Nou, Ophelia begreep er helemaal geen jota van. Een paar uur geleden wist ze nog niet eens dat ze verloofd was. Ze had het gevoel alsof ze op een gapende afgrond afliep, alsof ze niets meer in de hand had. Als ze aan haar toekomst dacht, zag ze

alleen maar een groot zwart gat. Verbijsterd, ongelovig, verdwaasd, ja, dat was ze wel, alsof ze een patiënt was die net ongeneeslijk ziek is verklaard. Maar mak, nee, dat was ze niet.

‘Nee, echt, dat lijkt me een volstrekt onzalig plan,’ ging de oudoom verder. ‘En wat zou die buitenstaander hier moeten doen? Wat heeft hij eraan? Met alle respect, liefje, je bent niet het mooiste blad aan onze stamboom. Ik bedoel: het is maar een museum dat je beheert, geen goudsmederij!’

Ophelia liet een kopje vallen. Ze deed het niet uit opzet of omdat ze kwaad was, ze was gewoon ontzettend onhandig. Om de haverklap glipten de dingen uit haar handen. De oudoom was het gewend: als ze bij hem op bezoek kwam, moest hij aan één stuk door dingen repareren.

‘Ik geloof niet dat u het helemaal snapt,’ zei Ophelia stijfjes. ‘Die man komt niet op Anima wonen, ik moet met hem mee naar de Pool.’

Nu was het de oudoom die het vaatwerk liet vallen dat hij net aan het opruimen was. Hij vloekte in zijn oude dialect.

Inmiddels scheen er een helder daglicht door het raam naar binnen. Het gaf de ruimte een frissere aanblik en liet de ijzeren spijlen van het bed, de glazen stop op een karaf en de hoorn van de grammfoon fonkelen. Ophelia begreep niet wat die zon hier te zoeken had. Hij paste niet bij het gesprek dat ze voerden. Hij liet de sneeuwvlaktes van de Pool zo ver lijken, zo onwerkelijk dat ze het zelf nauwelijks meer kon geloven.

Ze deed haar bril af, stopte hem in een zak van haar schort en zette hem toen, in een reflex, weer op haar neus, alsof ze alles daardoor helderder kon zien. De glazen, die helemaal doorzichtig waren geworden zodra ze

haar bril had afgezet, werden prompt weer grijs. Die oude bril was een verlengstuk van Ophelia; de kleur van de glazen paste zich aan haar stemming aan.

‘Kennelijk is mama vergeten om u het belangrijkste te vertellen. Het zijn de Doyennes die mij aan die man hebben gekoppeld. Zij zijn op dit moment de enigen die de details van de huwelijksovereenkomst kennen.’

‘De Doyennes?’ hikte de oudoom. Zijn gezicht was verwrongen, en al zijn rimpels ook. Hij begon eindelijk te beseffen in wat voor een situatie zijn achternicht verzeild was geraakt.

‘Een diplomatiek huwelijk,’ fluisterde hij toonloos. ‘Arm kind...!’

Hij stopte nog wat snuiftabak in beide neusgaten en nieste zo hard dat zijn kunstgebit haast uit zijn mond schoot.

‘Arm kind, als de Doyennes zich ermee bemoeien, is er geen enkele uitweg mogelijk. Maar waarom?’ vroeg hij met trillende snorpunten. ‘Waarom jij? Waarom daar?’

Ophelia waste haar handen onder de kraan en trok haar handschoenen weer aan. Ze had voor vandaag genoeg serviesgoed gebroken.

‘Het lijkt erop dat de familie van die man rechtstreeks contact met de Doyennes heeft gezocht om het huwelijk te arrangeren. Ik heb geen flauw idee waarom ze hun oog op mij hebben laten vallen en niet op een ander. Ik zou willen dat het een misverstand was, heus.’

‘En je moeder?’

‘Die vindt het prachtig,’ fluisterde Ophelia verbitterd. ‘Ze hebben haar een goede partij voor mij beloofd, dat was meer dan waar ze op hoopte. (In de schaduw van haar warrige krullen en haar bril klemde ze haar lippen op elkaar.) Ik ben niet in de positie om dit aanbod af te slaan.’

Ik zal mijn toekomstige echtgenoot volgen naar waar de plicht en de eer mij roepen. Maar daar blijft het dan ook bij,' besloot ze, en ze knoopte met een beslist gebaar haar handschoenen dicht. 'Dit huwelijk zal niet in bed worden voltrokken.'

De oudoom keek haar met een pijnlijk gezicht aan.

'Nee, meisje, nee, zet dat maar uit je hoofd. Moet je jezelf zien... Je komt nog niet eens boven de tafel uit en je bent zo licht als een veertje... Of hij je nou bevalt of niet, ik raad je aan om je nooit tegen je man te verzetten. Anders eindig je met gebroken botten.'

Ophelia draaide aan de hendel van de grammofoon om de draaischijf weer in beweging te brengen en zette onhandig de naald op de eerste groef van de plaat. Het operadeuntje klonk opnieuw door het vertrek.

Ze keek afwezig om zich heen, met haar armen op haar rug, en zei verder niets meer.

Zo was Ophelia. In situaties waarin ieder ander meisje zou hebben gehuild, gejammerd, geschreeuwd en gesmeekt, deed zij doorgaans niets anders dan om zich heen kijken en niks zeggen. Haar neven en nichten graptten altijd dat ze een tikkeltje onnozel was.

'Luister,' bromde de oudoom terwijl hij zijn stoppelige hals krabde, 'we moeten het ook niet erger maken dan het is. Ik reageerde natuurlijk een beetje overdreven toen ik het daarnet over die familie had. Wie weet vind je die kerel wel leuk.'

Ophelia keek haar oudoom aandachtig aan. Het intense zonlicht leek zijn gelaatstrekken te benadrukken en elke rimpel dieper te maken. Met een steek in haar hart besefte ze opeens dat deze man, van wie ze altijd had gedacht dat hij een rots in de branding was en dat de ouderdom geen vat op hem had, een vermoeide grijsaard was. En

zonder dat ze het wilde, was hij door haar nu nog ouder geworden.

Ze dwong zichzelf om te glimlachen.

'Wat ik nodig heb, is achtergrondinformatie.'

De ogen van de oudoom begonnen weer een beetje te glinsteren.

'Trek je jas maar weer aan, meisje, we gaan naar beneden!'

De Breuk

De oudoom verdween in het trapgat, dat door nachtlampen zwakjes werd verlicht. Met haar handen in haar jaszakken en haar neus in haar sjaal volgde Ophelia hem naar beneden. Bij elke trede daalde de temperatuur. Haar ogen waren nog vol van het zonlicht; het leek net alsof ze wegzonk in zwart, ijskoud water.

Ze schrok op toen de barse stem van haar oudoom tegen de wanden weerkaatste.

'Ik kan maar niet geloven dat je weggaat. De Pool, dat is echt aan de andere kant van de wereld!'

Hij bleef even staan op de trap en draaide zich om naar Ophelia. Ze was nog niet aan het halfduister gewend en botste pardoes tegen hem aan.

'Zeg, jij kunt je toch best aardig via spiegels verplaatsen? Kun je dat soort tripjes niet van de Pool naar hier maken, zo nu en dan?'

'Dat gaat helaas niet, oom. Ik kan alleen maar kleine afstanden door spiegels heen afleggen. Er is geen denken aan dat ik het luchtledige tussen twee arken zou kunnen overbruggen.'

De oudoom vloekte in oud dialect en liep verder de trap af. Ophelia voelde zich schuldig dat ze niet zoveel kon als hij dacht.

'Ik zal proberen u vaak te komen opzoeken,' beloofde ze met een klein stemmetje.

'Wanneer vertrek je eigenlijk?'

‘In december, als ik de Doyennes moet geloven.’

De oudoom vloekte nog een keer. Ophelia was blij dat ze zijn dialect niet kon verstaan.

‘En wie moet het museum van jou dan overnemen?’ mopperde hij. ‘Niemand kan oude voorwerpen zo goed taxeren als jij!’

Daar wist Ophelia niets op te zeggen. Dat ze zo plotseling afscheid moest nemen van haar familie was al erg genoeg, maar dat ze afscheid moest nemen van haar museum, de enige plek waar ze volledig zichzelf kon zijn, dat voelde als een verlies van haar eigen identiteit. Het enige wat Ophelia goed kon was *lezen*. Als ze haar dat afnamen, stelde ze niks meer voor. Ze wist niet hoe ze een huishouden moest runnen of een gesprek moest voeren en ze kon nog geen huishoudelijk klusje klaren zonder zich te bezeren.

‘Kennelijk ben ik niet zo onvervangbaar,’ mompelde ze in haar sjaal.

In het eerste souterrain verruilde de oudoom zijn gewone handschoenen voor een schoon paar. In het licht van de elektrische nachtlampjes trok hij de archiefkasten een voor een naar voren en gleeed hij met zijn handen over de archiefmappen die daar generatie na generatie onder het kille keldergewelf waren opgeborgen. Onder zijn snor blies hij bij elke ademhaling wolkjes uit.

‘Goed, het is een familiearchief, dus verwacht er geen wonderen van. Ik weet dat een of twee van onze voorvaders al eens in het Hoge Noorden zijn geweest, maar dat is verrekte lang geleden.’

Ophelia veegde een druppel die aan haar neus hing weg. In deze archiefzaal was het hooguit tien graden. Ze vroeg zich af of het in het huis van haar echtgenoot nog kouder zou zijn.

‘Ik zou graag Augustus zien,’ zei ze.

Dat bedoelde ze natuurlijk niet letterlijk. Augustus was lang voor Ophelia’s geboorte gestorven. ‘Augustus zien’ betekende zijn schetsen bekijken.

Augustus was de grote ontdekkingsreiziger van de familie geweest, een legende op zich. Op school werden zijn schetsboeken in de aardrijkskundeles gebruikt. Hij had nooit een regel geschreven – hij kende het alfabet niet – maar zijn schetsen bevatten een schat aan informatie.

Aangezien haar oudoom met zijn hoofd in zijn kasten zat en geen antwoord gaf, dacht Ophelia dat hij haar niet gehoord had. Ze trok de sjaal die ze om haar gezicht had gewikkeld een beetje opzij en zei nogmaals, maar iets luider: ‘Ik zou graag Augustus zien.’

‘Augustus?’ prevelde hij zonder haar aan te kijken. ‘Niet interessant. Stelt niks voor. Alleen maar wat oude krab-bels.’

Ophelia trok haar wenkbrauwen op. Haar oudoom gaf nooit af op zijn archief.

‘O,’ zei ze. ‘Is het echt zo slecht?’

Met een zucht dook de archivaris op uit een lade die hij naar zich toe had getrokken. Door de loep die hij onder zijn wenkbrauw had geklemd, zag zijn ene oog er twee keer zo groot uit als het andere.

‘Rij vier aan je linkerhand, onderste plank. Niks kapotmaken, alsjeblieft, en trek schone handschoenen aan.’

Ophelia liep langs de archiefkasten en hurkte bij de aangegeven plek neer. Daar stonden alle originele schetsboeken van Augustus gerangschikt per ark. Ze vond er drie bij AL-ONDALOEZE, zeven bij BABEL en bijna twintig bij SERENISSIMA. Bij POOL stond er maar één. Ophelia moest goed oppassen dat ze die kostbare papieren niet door haar onhandigheid zou beschadigen. Ze legde het schetsboek

op een leesstandaard en begon voorzichtig de betekende bladzijden om te slaan.

Grauwe vlaktes, kale rotsgrond, een fjord die gevangen zat in het ijs, bossen met torenhoge naaldbomen, huizen onder een dik pak sneeuw... Het was inderdaad een ongenaakbaar landschap, maar minder indrukwekkend dan wat Ophelia zich van de Pool had voorgesteld. Ze vond het op een bepaalde manier zelfs wel mooi. Ze vroeg zich af waar haar verloofde zou wonen te midden van al dat wit. Bij die rivier met keien op de oevers? Aan dat eenzame vissershaventje in het donker? Op die vlakte waar de toendra zich tot in het oneindige uitstrekte? Wat zag die wereld er schraal en onherbergzaam uit! Hoe kon haar verloofde dan zo'n goede partij zijn?

Ophelia's oog viel op een tekening die ze niet begreep: het leek net een bijenkorf die in de lucht hing. Waarschijnlijk een probeersel.

Ze sloeg nog een paar bladzijden om en zag een jachtportret. Een man poseerde trots voor een gigantische stapel pelzen. Hij hield zijn handen op zijn heupen en had zijn mouwen opgestroopt zodat je zijn enorm gespierde armen kon zien, met tatoeages tot aan de ellebogen. Hij had een harde blik en licht haar.

Ophelia's brillenglazen kleurden blauw toen ze begreep dat de stapel pelzen achter hem in feite maar een en dezelfde pels was: die van een dode wolf. Hij was zo groot als een beer. Ze sloeg de bladzijde om. Nu stond de jager midden in een groep. Ze poseerden samen voor een berg geweien. Waarschijnlijk geweien van elanden, alleen was elke schedel manshoog. De jagers hadden allemaal dezelfde harde blik, hetzelfde lichte haar, dezelfde tatoeages op hun armen, maar niemand droeg een wapen, je zou haast denken dat ze de dieren met hun blote handen hadden gedood.

Ophelia bladerde verder en vond nog meer tekeningen van de jagers, poserend voor andere karkassen, walrusen, mammoeten en beren, allemaal onwaarschijnlijk groot.

Langzaam deed Ophelia het schetsboek dicht, en ze zette het weer terug op zijn plek. Beesten... Die dieren met reusachtige proporties had ze weleens gezien in prentenboeken voor kinderen, maar dat was iets heel anders dan de schetsen van Augustus. Haar kleine museum had haar niet op dit leven voorbereid. Wat haar vooral schokte, was de blik in de ogen van de jagers. Een harde, arrogante blik, gewend om bloed te zien. Ophelia hoopte dat haar verloofde niet zo uit zijn ogen zou kijken.

‘En?’ vroeg haar oudoom toen ze weer bij hem kwam staan.

‘Nu snap ik beter waarom u zo bedenkelijk was,’ zei ze. Hij ging nog ijveriger verder met zijn speurwerk.

‘Ik heb nog wel iets anders voor je,’ bromde hij. ‘Die schetsen zijn zeker honderdvijftig jaar oud. En ze laten niet alles zien!’

Dat was juist waar Ophelia zich zorgen om maakte: om wat Augustus niet liet zien. Maar ze zei niets en haalde alleen haar schouders op. Iemand anders dan haar oudoom zou haar onverschilligheid verkeerd hebben opgevat en voor een teken van zwakte hebben aangezien. Ophelia leek zo onverstoorbaar achter haar rechthoekige brillenglazen en haar halfgeloken ogen dat je je haast niet kon indenken dat binnen in haar de emoties als woeste golven op elkaar botsten.

De jachtschetsen hadden haar bang gemaakt. Ophelia vroeg zich af of dat nou de dingen waren die ze in het archief had willen vinden.

Er streek een tochtvlaag langs haar enkels, waardoor

haar jurk een beetje opwaaide. Die kwam uit het trapgat dat naar het tweede souterrain leidde. Ophelia keek even naar de ketting die de doorgang versperde, waaraan een bordje met VERBODEN TOEGANG hing.

Het tochtte altijd in de ruimtes van het archief, maar Ophelia vatte deze tochtvlaag juist als een uitnodiging op. Het tweede souterrain wilde dat ze daarheen ging, nu meteen.

Ze trok aan de mantel van haar oudoom, die zittend op zijn krukje in allerlei stukken verdiept was.

‘Zou u het goedvinden als ik naar beneden ga?’

‘Je weet heel goed dat ik dat normaal gesproken niet mag toestaan,’ bromde de oudoom met lichte trilling van zijn snor. ‘Dat is de privéverzameling van Artemis, alleen archivarissen hebben daar toegang toe. Ze schenkt ons haar vertrouwen, daar mogen we geen misbruik van maken.’

‘Ik ben niet van plan om er met blote handen te gaan lezen, heus niet,’ beloofde Ophelia terwijl ze haar handschoenen naar hem uitstreekte. ‘En bovendien vraag ik u geen toestemming als uw achterlicht, ik vraag het u als conservator van het familiemuseum.’

‘Jaja, altijd hetzelfde liedje,’ zei hij zuchtend. ‘Het is gedeeltelijk ook mijn schuld, ik heb je te veel beïnvloed.’

Ophelia maakte de ketting los en liep de trap af, maar de nachtlampen gingen niet aan.

‘Licht, graag,’ zei Ophelia in het pikkedonker.

Ze moest het een paar keer zeggen. Het Archiefgebouw was het niet eens met deze nieuwe overtreding van de regels. Uiteindelijk deed het de nachtlampen met tegenzin aan, maar Ophelia moest genoeg nemen met een flakkerende verlichting.

De stem van haar oudoom echode van de ene muur

naar de andere totdat hij in het tweede souterrain door-
klonk: 'Alleen maar kijken, hè! Niets aanraken! Ik hou
m'n hart vast met die onhandigheid van jou.'

Met haar handen diep in haar zakken betrad Ophelia
de gewelfde zaal. Ze liep onder een boog door, waarin het
devies van de archivarissen was gebeiteld: ARTEMIS, WIJ ZIJN
DE RESPECTVOLLE HOEDERS VAN JOUW GEHEUGEN. Daar stonden
de reliekhouders onder hun beschermende glazen stol-
pen in een ellenlange rij.

Hoewel ze er soms uitzag als een slungelige puber, met
haar weerbarstige lange lokken, haar onhandige motoriek
en haar schuchtere blik die ze achter haar brillenglazen
verstopte, werd Ophelia een compleet ander iemand als
ze oog in oog stond met de geschiedenis. Al haar nicht-
jes waren dol op taartjes eten in tearooms, wandelen
langs de rivier, naar de dierentuin gaan en dansen. Voor
Ophelia was het tweede souterrain van het Archief de
meest fascinerende plek ter wereld. Hier werd namelijk,
veilig opgeborgen onder de glazen beschermstolpen, de
nalatenschap van de hele familie angstvallig bewaard.
Hier bevonden zich de documenten van de allereerste
generatie bewoners van de ark. Hier was het stof van het
verwoestende jaar nul neergedaald. Hier kwam Ophelia
het dichtst in de buurt van de Breuk.

De Breuk was haar beroepsobsessie. Soms droomde ze
dat ze een lijn aan de horizon volgde, die zich voortdu-
rend aan haar oog onttrok. Ze liep alsmaar verder, nach-
tenlang, maar het was een wereld zonder einde, zonder
scheuren, rond en glad als een appel; die eerste wereld
waarvan ze de voorwerpen in haar museum verzamelde,
zoals naaimachines, ontbrandingsmotoren, cilinderper-
sen, metronomen... Ophelia had totaal geen belangstel-
ling voor jongens van haar leeftijd, maar ze kon uren

doorbrengen in het gezelschap van een barometer uit de oude wereld.

Peinzend bleef ze staan voor een oud stuk perkament achter het glas van een stolp. Het was de oprichtingsakte van de ark, waardoor Artemis en haar nageslacht met Anima verbonden waren. De volgende reliekhouder bevatte de eerste versie van hun juridische arsenaal. Die bevatte alle wetten waarmee aan de moeders en de matriarchen een beslissende macht over de hele gemeenschap was toegekend. Onder de stolp van de derde reliekhouder lagen de statuten waarin de belangrijkste plichten van Artemis jegens haar nageslacht vermeld stonden: zorgen dat iedereen genoeg te eten had, een dak boven zijn hoofd, onderwijs kreeg, zijn familiekracht op de juiste wijze leerde gebruiken. Eén clause in hoofdletters bepaalde dat ze nooit ofte nimmer haar familie in de steek mocht laten of haar ark mocht verlaten. Had Artemis zichzelf deze gedragscode opgelegd om te voorkomen dat ze er in de loop der eeuwen de brui aan zou geven?

Ophelia liep van de ene reliekhouder naar de andere. Naarmate ze verder in het verleden terugging, voelde ze zich helemaal rustig worden. De toekomst verdween weer een beetje naar de achtergrond. Ze vergat dat ze tegen haar zin iemands verloofde werd, ze vergat de harde blik van de jagers, ze vergat dat ze binnenkort ver zou gaan wonen van alles wat haar lief was.

Meestal bevatten de reliekhouders handgeschreven documenten van grote waarde, zoals de kaarten van de nieuwe wereld of de geboorteakte van het eerste kind van Artemis, de oudste van alle Animisten. Maar soms ging het ook om heel gewone voorwerpen uit het dagelijks leven: kappersscharen die in het luchtledige knippen, een enorme knijpbril met glazen die voortdurend

van kleur veranderden, een sprookjesboekje waarvan de bladzijden vanzelf omsloegen. Ze dateerden niet uit hetzelfde tijdperk, maar Artemis vond het belangrijk dat ze als symbool in haar verzameling werden opgenomen. Als symbool waarvan? Dat wist zelfs zij niet meer.

Ophelia's voetstappen leidden haar instinctief naar een glazen stolp waar ze eerbiedig haar hand op legde. Eronder lag een register dat uit elkaar viel en waarvan de inkt in de loop der tijd was verbleekt. Het was de lijst van alle mannen en vrouwen die zich bij de familiegeest hadden aangesloten om een nieuwe samenleving te stichten. Eigenlijk was het een onpersoonlijke lijst met namen en aantallen, maar het waren niet de eerste de besten: het ging om degenen die de Breuk hadden overleefd. Deze mensen waren getuigen geweest van het einde van de oude wereld.

Op dat moment ging er een schok door Ophelia heen, en ze beseftte wat haar naar het archief van haar oudoom had geroepen en waarom ze nu helemaal achter in het tweede souterrain voor dit oude register stond. Ze was niet alleen op zoek naar achtergrondinformatie, ze wilde terug naar haar oorsprong. Haar verre voorvaders hadden meegemaakt hoe hun wereld uit elkaar was gevallen. Waren ze toen maar gaan zitten wachten op hun dood? Nee, ze hadden een nieuw leven opgebouwd.

Ophelia stopte de haarlokken die voor haar ogen vielen achter haar oren om beter te kunnen kijken. Haar brillenglazen werden lichter, de grijze tint die de afgelopen uren steeds donkerder was geworden, verdween. Ze stond op het punt om haar eigen Breuk te gaan beleven. Ze had nog steeds een knoop van angst in haar maag, maar ze wist nu wat haar te doen stond. Ze moest de uitdaging aangaan.

Op haar schouders begon de sjaal te bewegen.

‘Word je eindelijk wakker?’ vroeg Ophelia plagerig.

De sjaal liet zich loom langs haar jas naar beneden zakken, kroop toen weer omhoog, sloeg een paar lussen om haar nek en bewoog niet meer. Het was een heel oude sjaal, die het grootste deel van zijn tijd slapend doorbracht.

‘We gaan weer naar boven,’ zei Ophelia. ‘Ik heb gevonden wat ik zocht. Net toen ze terug wilde gaan, stuitte ze op de stoffigste reliekhouders van allemaal, de meest raadselachtige en meest verontrustende van de hele verzameling van Artemis. Ze kon niet weggaan zonder daar afscheid van te nemen. Ze draaide aan een hendel waardoor de twee helften van de glazen beschermbol opzijgleden, in tegenovergestelde richting van elkaar. Ze legde haar gehandschoende handpalm op de kaft van een boek, het Boek, en voelde hoe dezelfde frustratie haar overviel als toen ze het voor het eerst had aangeraakt. Ze kon geen spoor *lezen* van welke emotie, gedachte of intentie dan ook. Geen enkele oorsprong. En het was niet alleen vanwege haar handschoenen, waarvan het speciale weefsel een barrière vormde tussen haar gaven als *lezers* en de wereld van de voorwerpen. Nee, Ophelia had het Boek al eens met blote handen aangeraakt, net als andere *lezers* voor haar, maar het weigerde domweg om zichzelf bloot te geven.

Ze pakte het op, streelde de kaft, liet de soepele bladzijden tussen haar vingers glijden. Het stond vol vreemde kronkeltekens, een vergeten schrift uit een ver verleden. Nooit van haar leven had Ophelia iets in handen gehad wat zo'n verschijnsel ook maar enigszins benaderde. Was het eigenlijk wel een boek? Het voelde niet aan als velijn en ook niet als papier gemaakt van vodden. Ze durfde het

haast niet te bekennen, maar het leek op mensenhuid waar al het bloed uit was verdwenen. Een huid met een uitzonderlijk lange levensduur.

Ophelia stelde zichzelf de bekende vragen, zoals talloze generaties archivarissen en archeologen dat voor haar hadden gedaan. Wat voor geschiedenis vertelde dit wonderlijke document? Waarom vond Artemis het zo belangrijk dat het in haar privéverzameling was opgenomen? En waar sloeg die boodschap op, die op de sokkel van de reliekhouders geschreven stond: PROBEER ONDER GEEN BEDING DIT BOEK TE VERNIETIGEN.

Ophelia zou al deze vragen met zich meenemen naar het andere eind van de wereld, waar geen archief bestond, geen museum, geen plicht om dingen in het geheugen op te slaan. Niets wat haar aanging, in elk geval.

De stem van haar oudoom klonk door het trapgat en galmde na onder het gewelf van het tweede souterrain, als een spookachtige echo: 'Kom naar boven! Ik heb iets voor je opgeduikeld!'

Ophelia legde haar handpalm voor de laatste keer op het Boek en deed toen de stolp weer dicht. Ze had het verleden naar behoren vaarwel gezegd.

Nu moest ze haar blik op de toekomst richten.